

prof. nadzw. **Izabela Krasiejko**

Akademia im. J. Długosza
w Częstochowie
Ogólnopolskie Stowarzyszenie
Asystentów Rodziny

Struktura szkolenia

Działania asystenta rodziny według przepisów prawa zawartych w ustawie i programie „Za życiem” w kontekście dotychczasowych zadań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny:

- ▶ Odbiorcy usług asystenta rodziny.
- ▶ Cele pracy asystenta rodziny.
- ▶ Dominujące działania asystenta rodziny.
- ▶ Etapy pracy (wariant podstawowy).
- ▶ Dokumentacja.

W dalszej części:

- ▶ Etapy pracy (wariant optymalny).
- ▶ Psychologiczne podstawy asystentury rodziny.
- ▶ Organizacja pracy.

Rekomendacje dotyczące realizacji ustawy z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” oraz uchwały nr 160 Rady Ministrów w sprawie programu kompleksowego wsparcia rodzin „Za życiem” w obszarze asystentury rodziny opracował zespół w składzie:

- ▶ Izabela Krasiejko – Akademia im. J. Długosza w Częstochowie, Ogólnopolskie Stowarzyszenie Asystentów Rodziny
- ▶ Franciszek Bronk, Mirosława Jezior, Edyta Sinacka–Kubik, Magdalena Gajewska, Monika Rudnik – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Gdyni
- ▶ Agnieszka Macyk, Marta Trybuś – Ogólnopolskie Stowarzyszenie Asystentów Rodziny
- ▶ Anna Tomulewicz, Anna Borowska, Małgorzata Gudewicz, Dariusz Polkowski – Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie "DROGA" w Białymstoku
- ▶ Lidia Zeller, Aneta Kwapisz – Stowarzyszenie na rzecz pomocy dziecku i rodzinie "DLA RODZINY" w Częstochowie

Istotną rolę we wspieraniu kobiet w ciąży i rodzin oczekujących narodzin dzieci, z szczególnym uwzględnieniem dzieci ze stwierdzonym w życiu płodowym prawdopodobieństwem dysfunkcji rozwojowych oraz rodzin już wychowujących dzieci z obciążeniami rozwojowymi na mocy ustawy i programu „Za życiem” pełni asystent rodziny.

Odbiorcy usług asystenta rodziny

- ▶ kobiety w okresie ciąży i połogu, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych, posiadające dokument potwierdzający ciążę i ich rodziny (art. 4 ust. 1, pkt 3, art. 4 ust. 3 i art. 8 ust. 2 ustawy „Za życiem”). Zgodnie z Informatorem „Uprawnienia w ramach ustawy dla kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” z dnia 16. 02.2017 roku do tej grupy zaliczono:
 - każdą kobietę w ciąży i jej rodzinę (pomoc w zakresie informacji i poradnictwa na temat rozwiązań wspierających rodzinę),
 - rodziny, w których przyjdzie albo przyszło na świat ciężko chore dziecko, oznacza to ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą jego życiu,
 - kobiety, które otrzymały informację o tym, że ich dziecko może umrzeć w trakcie ciąży lub porodu,
 - kobiety, których dziecko zmarło bezpośrednio po porodzie na skutek wad wrodzonych,
 - kobiety, które po porodzie nie zabiorą do domu dziecka z powodu: poronienia, urodzenia dziecka martwego, urodzenia dziecka niezdolnego do życia, urodzenia dziecka obciążonego wadami wrodzonymi albo śmiertelnymi schorzeniami,

Odbiorcy usług asystenta rodziny

- ▶ rodziny z dzieckiem posiadającym zaświadczenie, potwierdzające ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu (art. 4 ust. 2 pkt 2–4, i 8 ust. 2 ustawy „Za życiem”), wydane przez lekarza ubezpieczenia zdrowotnego, w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, posiadający specjalizację II stopnia lub tytuł specjalisty w dziedzinie: położnictwa i ginekologii, perinatologii lub neonatologii,
- ▶ rodziny z trudnościami w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczej (standardowe zadania asystenta rodziny realizowane w oparciu o ustawę o wspieraniu rodziny),

Odbiorcy usług asystenta rodziny

- ▶ rodziny z trudnościami w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczej oraz dzieckiem legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności albo orzeczeniem o lekkim, umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności określonym w przepisach o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz dzieckiem i młodzieżą posiadającą odpowiednio opinię o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego lub orzeczenie o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, o których mowa w przepisach ustawy o systemie oświaty (Program kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” – Dz. U. z 2016 roku poz.1260).

Dziecko z zaburzeniami w rozwoju posiada specjalne potrzeby w zakresie pielęgnacji, opieki i wychowania. Dlatego też uznano, że kobiety w ciąży powikłanej i rodzice dzieci przewlekłe chorych i nie w pełni sprawnych, potrzebują szczególnego wsparcia w przygotowaniu się do tak trudnego rodzicielstwa lub specjalnego wsparcia w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

Pomocą asystenta rodziny nie powinny, co do zasady, być objęte (co zdarza się czasem w praktyce) rodziny z dziećmi, które nie mają problemów opiekuńczo-wychowawczych, a np. dotyka je problem uzależnień czy przemocy. W takich sytuacjach wykorzystane powinny być inne formy pomocy (terapia uzależnień, grupa robocza ds. przeciwdziałania przemocy, itp.).

Cele pracy asystenta rodziny

- ▶ **Stabilizacja emocjonalna rodziny.**
- ▶ **Wzrost kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców.**
- ▶ **Osiągnięcie przez rodzinę pożądanego przez nią poziomu stabilności życiowej.**
- ▶ **Koordinacja wsparcia udzielanego kobiecie i/lub rodzinie, co będzie wiązało się z opracowaniem indywidualnego katalogu możliwego do udzielania wsparcia oraz pomoc w jego realizacji we współpracy z innymi służbami społecznymi.**

Dominujące działania asystenta rodziny

koordynacja poradnictwa, budowanie sieci
wsparcie informacyjne, instrumentalne,
wsparcie emocjonalne
towarzyszenie

pedagogizacja rodziców
realizacja spraw urzędowych na
podstawie upoważnienia rodziny
monitorowanie postępów

działania
zaradcze

Działania asystenta rodziny

- ▶ Udzielanie wsparcia **emocjonalnego** (uspokojenie emocji, związanych z doświadczaniem kolejnych faz sytuacji kryzysowej przez rodziców oczekujących lub posiadających dziecko z problemami zdrowotnymi, dzięki towarzyszeniu rodzinie w przeżywanych emocjach, dawanie wspierających komunikatów, okazywanie akceptacji, empatii, tworzenie bezpiecznej i przyjaznej atmosfery emocjonalnej, umożliwienie wglądu w przeżywane emocje, stwarzanie okazji do bezpiecznego rozładowania napięcia emocjonalnego, pomoc w rozważeniu za i przeciw w czasie przeżywania ambiwalencji w sytuacji podejmowania ważnych decyzji, elementy interwencji kryzysowej).
- ▶ Udzielanie wsparcia **instrumentalnego** (poszukiwanie zasobów w kobiecie w ciąży, w rodzinie nuklearnej oraz w rodzinie pochodzenia, sąsiedztwie, wśród przyjaciół i znajomych, ngo, instytucjach, stworzenie indywidualnego katalogu wsparcia rodziny) i **informacyjnego** (zaprezentowanie ofert wsparcia i pomocy rodzinie dostępnych w miejscu zamieszkania, na poziomie powiatu i województwa).

- ▶ **Motywowanie członków rodziny** do podejmowania działań mających na celu budowanie zasobów radzenia sobie w sytuacji, w jakiej znalazła się rodzina.
- ▶ **Pedagogizacja z elementami terapii** w środowisku zamieszkania rodziny i w miejscu przez nią wskazanym, w tym prowadzenie poradnictwa pedagogicznego, dotyczącego zaspokajania specyficznych potrzeb w zakresie opieki, wychowania i edukacji dziecka nie w pełni sprawnego i modelowanie ww. umiejętności rodziców.
- ▶ Współpraca z innymi przedstawicielami, służb społecznych w zespole, **koordynowanie poradnictwa dla kobiety w ciąży i rodziny.**
- ▶ **Budowanie zespołu konsultacyjnego** w celu omawiania ceny sytuacji rodziny i własnej z nią pracy.

Etapy pracy asystenta rodziny

Jeśli

- ▶ kobieta w prawidłowo rozwijającej się ciąży lub jej rodzina,
- ▶ kobieta w ciąży powikłanej lub w sytuacji niepowodzeń położniczych,
- ▶ rodzina dziecka z problemami zdrowotnymi

wystąpiła z wnioskiem o pomoc asystenta rodziny oznacza to, że mierzy się poważnymi problemami, mającymi wpływ na przyszłe lub obecne środowisko wychowawcze dziecka oraz potrzebuje wsparcia zewnętrznego – instytucjonalnego.

Wydaje się, że niewystarczające będzie jedno czy dwa spotkania z kobietą/rodziną. Warto przeprowadzić cały proces metodycznego działania, znany z realizacji asystentury rodziny wedle ustawy o wspieraniu rodziny.

Jednakże w przypadku pracy z kobietami i rodzinami w sytuacji kryzysu związanego z oczekiwaniem lub pojawieniem się na świecie dziecka poważnie chorego etapy te będą krótsze i będą przebiegały szybciej, w sposób bardziej skondensowany.

Etapy pracy asystenta rodziny i dokumentacja – wariant podstawowy

Przydzielenie właściwego asystenta do udzielania wsparcia	Wniosek osoby/rodziny Zaświadczenie lekarskie Pismo do innego niż OPS organizatora wsparcia rodziny lub adnotacja kierownika ośrodka pomocy społecznej o przydzieleniu asystenta
Nawiązanie kontaktu, tworzenie relacji asystenckiej	założenieteczki rodziny ulotki, informator,
Rozpoznanie sytuacji rodziny Towarzyszenie emocjonalne	formularz – opis sytuacji osoby/rodziny
Opracowanie indywidualnego katalogu możliwego wsparcia. Towarzyszenie emocjonalne	Informator Ministerstwa, Plan pracy z rodziną Formularz: indywidualny katalog możliwego wsparcia Upoważnienie
Realizacja utworzonego katalogu możliwego wsparcia; Tow. emocj.	Karta działań z rodziną
Ocena okresowa	Formularz: ocena okresowa
Ocena końcowa i monitorowanie sytuacji rodziny	Formularz ocena końcowa

Indywidualany katalog możliwego wsparcia – usługi podstawowe i dodatkowe

Imię, nazwisko i adres kobiety lub członków rodziny: Imię i nazwisko asystenta rodziny: Data sporządzenia:	
Zasoby własne członków rodziny <i>wypisać</i>	
Świadczenia i usługi podstawowe <i>wypisane</i>	<i>podać adresy</i>
Świadczenia i usługi dodatkowe <i>wypisane</i>	<i>podać adresy</i>

Występowanie przez asystenta w imieniu osób na podstawie ich upoważnienia

- ▶ Zgodnie z art. 8 ust.3 pkt 2 ustawy „Za życiem” asystent rodziny **może występować w imieniu kobiet w ciąży i rodzin**, na ich żądanie, do podmiotów, o których mowa w art. 2 ust. 2, **z wyłączeniem świadczeniodawców**, w celu umożliwienia im skorzystania ze wsparcia, na podstawie ich pisemnego upoważnienia.
- ▶ Zgodnie art. 5 ust. 41 ustawy o świadczeniach zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych do świadczeniodawców zalicza się:
 - podmioty wykonujące działalność leczniczą w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej,
 - osoby fizyczne, które uzyskały fachowe uprawnienia do udzielania świadczeń zdrowotnych i udzielają ich w ramach wykonywanej działalności gospodarczej
 - oraz podmioty realizujące czynności z zakresu zaopatrzenia w wyroby medyczne.

- ▶ Kobieta w ciąży powikłanej lub rodzina w sytuacji poważnej choroby dziecka jest w stanie kryzysu, wymagającym fachowego wsparcia.
- ▶ To jaki styl pracy przyjmie asystent rodziny zależy od stanu psychicznego kobiety w ciąży lub rodziców dziecka, a w szczególności poziomu jego *mobilności – immobilności* psychologicznej.
- ▶ W sytuacji znacznego nasilenia kryzysu, *klient* zazwyczaj jest *immobilny*, co oznacza, że nie jest w stanie adekwatnie spostrzegać rzeczywistości, wyciągać rozsądnych wniosków, podejmować trafnych decyzji i celowych, efektywnych działań.
- ▶ Wówczas podejściem "z wyboru" po stronie jest *styl dyrektywny*. Oznacza to, że pomagacz przejmuje czasowo kontrolę nad sytuacją, podejmuje decyzje (również za klienta), jest odpowiedzialny.
- ▶ Asystent stosuje sformułowania typu: "uważam, że...", "proponuję...", "zorganizuję....", "chcę, żeby Pani...".
- ▶ W tych okolicznościach może wykonać działania, np. zrealizować daną sprawę urzędową za rodzica, na jego prośbę i po podpisaniu upoważnienia. Klient znajdujący się w stanie znacznej nierównowagi, dezorientacji może wówczas znaleźć czasowe oparcie w kimś, kto jawi się jako osoba kompetentna w radzeniu sobie z trudnościami

W dalszej części szkolenia (po przerwie):

- ▶ Etapy pracy (wariant optymalny).
- ▶ Psychologiczne podstawy asystentury rodziny.
- ▶ Organizacja pracy.

